

PODVOJNÉ ÚČETNICTVÍ

nejen pro samouky

- ✓ Praktické účetní rady do kapsy
- ✓ Příklady s účetním deníkem a hlavní knihou
- ✓ Jak provést účetní inventuru
- ✓ Základy účetní matematiky
- ✓ Proč si zvolit účetní profesi a jak obstát

Jiří Dušek

PODVOJNÉ ÚČETNICTVÍ

nejen pro samouky

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Edice Účetnictví a daně

Jiří Dušek

Podvojný účetnictví nejen pro samouky

Vydala GRADA Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

tel.: 234 264 401

www.grada.cz

jako svou 8 750. publikaci

Realizace obálky Zdeněk Dušek

Sazba Jan Šístek

Odborná redaktorka: Ing. Michaela Průšová, Ing. Kateřina Patková

Počet stran 224

První vydání, Praha 2023

Vytiskla TISKÁRNA PROTISK, s.r.o., České Budějovice

© GRADA Publishing, a.s., 2023

ISBN 978-80-271-6776-0 (pdf)

ISBN 978-80-271-5051-9 (print)

Obsah

1.	Úvodní poznámky k této knize	11
2.	Účetní profese	14
2.1	Proč si zvolit profesi účetní	14
2.2	Vstup do účetní praxe	16
2.3	Jak a kdy se stanete „kovanou“ účetní	17
2.4	Jak (se) naučit účetnictví	19
2.5	Znalosti a dovednosti účetnictví	21
2.6	Proč se někdo bojí účetnictví	22
2.7	Složité a mnohdy výjimečné účetní případy	23
3.	Informace k účetnictví	24
4.	Co je to účetnictví	26
4.1	Účetnictví je specifický druh jazyka	26
4.2	Mezinárodní účetní jazyk	27
4.3	Základem účetnictví jsou kupecké počty	28
5.	Účty	29
5.1	Účet – základní prvek podvojného účetnictví	29
5.2	Význam účtů podle názvu	30
5.3	Druhy účtů, účetní okruhy, typy účtů	31
5.4	Směrná účtová osnova a účtový rozvrh	32
5.5	Analytiky účtů	33
5.6	Klíčování versus analytika účtů	37
5.7	Účet má dvě strany a dva druhy hodnot	39
5.8	Názvy stran účtů	41
6.	Aktivní či pasivní účet, aktiva a pasiva	43
6.1	Aktiva a pasiva	43
6.2	Varianty účtování aktiv a pasiv	46
7.	T– forma a šipky účetních transakcí	47

8.	Dva druhy účetních zápisů	48
8.1	Jednoduchý účetní zápis	48
8.2	Složený účetní zápis	48
9.	Účetní podvojnost a souvztažnost	50
9.1	Účetní podvojnost	50
9.2	Účetní souvztažnost	52
10.	Pět podmínek správnosti účetnictví	54
10.1	Podmínka 1 – Zaúčtováno vše, co má být	55
10.2	Podmínka 2 – Správné účetní období	56
10.3	Podmínka 3 – Zaúčtována správná částka	57
10.4	Podmínka 4 – Správné souvztažnosti (MD/DAL)	58
10.5	Podmínka 5 – Počáteční stavy se rovnají konečným zůstatkům	59
11.	Pět variant správnosti účetní evidence	60
12.	Tok účetních informací	61
12.1	Účetní systém	62
12.2	Účetní doklady	63
12.3	Účetní deník	64
12.4	Hlavní kniha	65
12.5	Knihy analytické evidence	66
13.	Minimum účetní matematiky	67
13.1	Ekvivalentní úpravy rovnice MD = DAL	68
13.2	Zůstatky na účtech	69
13.3	Výsledek hospodaření	70
13.4	Matematické rovnice v účetnictví	71
14.	Domácí hotovostní účetnictví s MD a DAL	72
15.	Peněžní platby u pohledávek a závazků	74
16.	Minimum DPH nutné pro účtování	75
17.	Minimum ZDP nutné pro účtování	80
18.	Náklady (tř. 5) a výnosy (tř. 6)	81

19. Účetní příklady	84
19.1 Jaká má být forma účetních příkladů	84
19.2 Poznámky ke zde uvedeným účetním příkladům	85
19.3 Šablona vzoru stránek příkladů	86
19.4 Prázdná šablona stránky příkladů	87
20. Příklad v reálných částkách	88
21. Účetní kroky účetního začátečníka	89
21.1 První kroky účtování začátečníka – pokladna	90
21.2 První kroky účtování začátečníka – faktura	91
22. Příklady o penězích	92
22.1 Výdej a příjem hotovosti v pokladně	93
22.2 Převod hotovosti z pokladny do banky	94
22.3 Výběr hotovosti z banky do pokladny	95
23. Zápočty faktur (kompenzace)	96
24. Přehled závazků a pohledávek	97
24.1 Základní členění závazků a pohledávek	98
24.2 Závazky a pohledávky za společníky	99
25. Zásoby	100
25.1 Minimum k ocenění pořízení zásob	101
25.2 Pořízení zásob – metoda A	102
25.3 Pořízení zásob – metoda B	105
25.4 Výdej zásob ze skladu	108
25.5 Normy mank a ztratného zásob	112
26. Zvířata	113
27. Mzdy a zaměstnanci	114
28. Dlouhodobý majetek	116
28.1 Pořízení dlouhodobého hmotného majetku	118
28.2 Vyřazení dlouhodobého majetku	122
29. Dlouhodobý nehmotný majetek	124
30. Dobropisy a vrubopisy	125

31. Zálohy	126
31.1 Použití poskytnuté zálohy u finální faktury	128
31.2 Použití přijaté zálohy u finální faktury	129
32. Účet 395 – Vnitřní zúčtování	130
33. Dotace	131
34. Úvěry	132
34.1 Bankovní úvěry	132
34.2 Eskontní úvěr	134
35. Mezifiremní finanční výpomoci	136
36. Zásada opatrnosti v účetnictví	138
36.1 Opravné položky	139
36.2 Rezervy	140
37. Kurzové rozdíly	141
37.1 Kurzová ztráta pohledávek a závazků	142
37.2 Kurzový zisk pohledávek a závazků	143
37.3 Roční kurzové rozdíly	144
38. Odložená daň	145
39. Podrozvahová evidence	146
40. Vnitropodnikové účetnictví	147
41. Saldokonto	149
41.1 Saldokonto externí – závazky a pohledávky	149
41.2 Interní saldokonto	152
41.3 Průběžné položky interní	152
42. Inventarizace	153
42.1 Kroky inventarizace	153
42.2 Druhy inventur	154
42.3 Inventurní rozdíly	154
42.4 Až se ucho utrhne	155
42.5 Účetní inventura	156

43. Chyby, kontroly, opravy	157
43.1 Chyby v účetnictví	157
43.2 Kontroly v účetnictví	158
43.3 Opravy v účetnictví	159
44. Jak udělat poprvé účetní uzávěrku	160
45. Účetní závěrka	163
46. Rozdělení výsledku hospodaření	165
47. Účetní výkazy	166
47.1 Rozvaha	167
47.2 Výkaz zisku a ztráty (dříve výsledovka)	168
47.3 Přehled o peněžních tocích	168
47.4 Výkaz o vlastním kapitálu	169
47.5 Příloha k účetním výkazům	169
48. Kalkulace	170
49. Pentální účetnictví	171
49.1 Sestavení výkazu cash flow	171
49.2 Základy pentálního účetnictví	172
49.3 Další výstupy z pentálního účetnictví	173
49.4 Příklady a účtování v pentálním účetnictví	174
50. Účetní audit	175
51. Co může účetní profesně ve firmě potkat	176
51.1 Přeměny společnosti (fúze)	176
51.2 Konsolidace	177
51.3 IFRS	178
52. Digitalizace účetnictví	179
53. Začínáte jako účetní ve firmě	180
53.1 Vstup do účetní praxe	180
53.2 Vnitropodnikové účetní směrnice	181
53.3 Pomoc od účetního programu	182

54.	Hlídání zákonných limitů	183
55.	Podvody a trestní odpovědnost	184
56.	Specifické druhy účetnictví	185
56.1	Environmentální účetnictví	185
56.2	Kreativní účetnictví	185
56.3	Mentální účetnictví	185
	Seznam vybrané literatury	187
	Seznam publikací vydaných autorem	189
	Příloha č. 1: Směrná účtová osnova	191
	Příloha č. 2: Účtová osnova třímístná	195
	Příloha č. 3: Vybrané souvztažnosti	207
	Příloha č. 4: Příklad naplnění Cash Flow	213
	Příloha č. 5: Příklad pentálního účetnictví	215
	Příloha č. 6: Desatero dobré účetní	216
	Příloha č. 7: Obsah pořadače UZÁVĚRKA	217
	Poděkování a přání na závěr	219
	O autorovi	220

1. Úvodní poznámky k této knize

Čím se odlišuje tato kniha od ostatních publikací o účetnictví?

Už jen tím, že uvádí, čím se odlišuje. Většina účetních publikací je obsahově velmi podobná. Příklady v nich jsou účetně shodné, protože se jedná o podvojně účetnictví. Liší se jen popisem, počtem či některými podrobnostmi. V této knize ale najdete kapitoly, které nenajdete v žádné jiné publikaci o účetnictví.

Vybrané účty na vnitřních stranách obalu této knihy

Pro co nejlepší práci s touto knihou jsou na vnitřních stranách obalu uvedeny vybrané účty z účtové osnovy. Jedná se ale také o nejpoužívanější účty v praxi. Naučte se těchto pár „účetních slovíček“ zpaměti. Při čtení příkladů se vám hned vybaví obsah.

Síla jednoduchosti

Malý formát je zvolen záměrně, protože nedovoluje moc zbytečného povídání. Jedna stránka – většinou jedno téma, jeden příklad.

Účetní příklady – zde ty nejběžnější

Logika účtování se dá nejlépe pochopit na účetních příkladech. Proto začínají tím, co je pro každého srozumitelné – peněžními operacemi.

Podrobné odborné publikace jsou ale určitě vhodné pro práci s příklady od třídy 0 (Majetek).

Málo frekventované účetní případy a výjimečné účetní případy zde nenajdete (viz samostatná kapitola Složitě účetní případy).

Účetní příklady – jak začít

Od těch, které mají konkrétní „hmatatelnou“ náplň. To jsou peníze a zásoby. Ne abstraktní pojmy. Doma máte peněženku, a ne rozvahu.

Účetní příklady – účetní případy – značení

Účetní příklady jsou promítnuty přes deník až do hlavní knihy.

Účetní případy (operace, transakce) jsou vždy označeny malým písmenem. Proč? Aby se to nepletlo s částkou účetního případu.

Zobrazení účtování T-forma (účetní téčka, účetní „šibenice“)

Jsou velmi názornou a ničím nenahraditelnou pomocí.

Zde uvedené obsahují vždy jednostranné šipky, malým písmenem označení účetního případu a na stranách šipky částku případu.

Uváděné částky v příkladech

Jsou uváděny bez označení měny a jejich výše neodpovídá reálným běžným částkám. Proč je to tak? Částky jsou malé, aby se daly vnímat z paměti a hlavně z paměti kontrolovat. Možná je to největším přínosem této publikace. Reálné částky nijak nepomohou pochopit účetní příklad.

Takto uváděné částky jsou i nadčasové. Uvádím citaci z knihy J. Davida z roku 1921 (2. vydání) uvedené v seznamu literatury:

„Upozorňuji jen na jednu věc. Předválečné ceny v příkladech ponechal jsem i zde, neboť nechtělo se mi uvádět v knize dnešní „bláznivé“ ceny, které jistě nepotrvají dlouho. A neklesnou-li dnešní ceny tak rychle, aby se přizpůsobily mé knize, pak aspoň čtenář bude mít pohled do starých „zlatých“ časů a zapomene snad při propočítávání mnoha příkladů na dnešní drahotu.“

Domácí a kontrolní úkoly

V této publikaci nejsou. Je možné si v příkladech zakrýt řešení (tři malé listy – shora, zdola, zprava) a nechat si jen popis případů v deníku. A zkusit zaúčtovat. Včetně téček a promítnutí do hlavní knihy.

Uváděná čísla účtu s názvem

V příkladech je od začátku vždy uváděno číslo účtu s názvem. Je to lepší než se učit účtovat jen podle názvů. Číslo účtu je pro běžnou praxi životně důležité, tak je dobré si na toto zvykat hned od začátku, i když čísla zatím ještě neznáte z paměti.

Úhrady faktur v příkladech

Nejsou uváděny u jednotlivých příkladů, protože jsou účetně stále stejné. Proto jsou obecně uvedeny jen na začátku před příklady v samostatné kapitole. Nemají žádný význam pro pochopení konkrétního účetního případu. Skutečností je i to, že úhrady faktur se odehrávají časově jindy.

DPH v příkladech

Účetní operace DPH nejsou uváděny u jednotlivých příkladů, protože jsou účetně stále stejné. Proto jsou obecně uvedeny jen na začátku před příklady v samostatné kapitole. Tam jsou uvedeny všechny základní varianty účtování DPH. Nemají žádný význam pro pochopení konkrétního účetního případu.

Matematický pohled na účetnictví

Základem účetnictví je matematika. Proto je tomu v této knize věnována samostatná kapitola. Proč? Je to pro vás velkou pomocí při účtování.

Účetní inventura

Popisuje účetní inventuru, takže i začátečník zvládne technicky účetní závěrku, kterou nikdy nedělal.

Praktické rady pro začínající účetní

Publikace pro účetní většinou jen účtují. Tato kniha navíc uvádí i praktické rady začínajícím účetním, které mnohdy nezískáte jinak než po letech praxe. Rady jsou určené především pro hlavní samostatné účetní.

Účetnictví, tvé jméno je žena

Jak je uvedeno i v následující kapitole. Bez jakýchkoliv statistických čísel lze říci, že 99 % účetních jsou ženy. Účetnictví se stalo naprosto převažující ženskou profesí. Proč? Účetnictví vyžaduje vlastnosti, které jsou vlastní ženám: svědomitost, pečlivost, trpělivost, vytrvalost. V této publikaci tedy slovo účetní používáno převážně v ženském rodě. Páni účetní mi určitě prominou. Pravdou je, že v dřívějších dobách byl pouze „pan účetní“. A ten byl velice vážený.

Své připomínky, náměty i dotazy můžete posílat na: dusek.jiri@tiscali.cz.

2. Účetní profese

2.1 Proč si zvolit profesi účetní

Úvodní poznámka: skutečností je, že cca 99 % účetních jsou ženy, proto je na některých místech v této knize slovo účetní použito v ženském tvaru. Zajímavostí je, že v historických dobách to byl naopak pan účetní. Nikde není zaznamenáno, kdy a jaká žena se stala první účetní na světě. A protože jsou mnohem svědomitější a pečlivější než muži, tak jsou v této profesi důležité a nenahraditelné. Profese účetní je jednou z nejkrásnějších odborných profesí pro ženy.

Samotné účetnictví je podle mě jedna z těch jednodušších odborných profesí. Pokud se bojíte, tak si můžete porovnat náročnost s jinými profesemi. Představte si profesi lékařů, učitelů, chemiků, technologů, automechaniků, architektů, projektantů, daňových poradců, auditorů. Je nějaký kurz na získání titulu lékař, chemik, lékárník? Těžko odborně srovnatelné. Je zajímavé, že tyto tak vysoce odborné profese často obdivují účetní a tvrdí, že s účetnictvím raději nechtějí mít nic společného.

Šéf, který získá kvalitní účetní, získá více než poklad.

Dobrých účetních je stále nedostatek.

Účtování má jen několik jasných a daných pravidel, několik slovíček (účtů). To nejdůležitější je, že jeho základem je matematika.

Tato účetní matematika je jednoduchá matematika, která vás při účtování pohlídá a nepustí.

Neumíte ještě celé účetnictví, ale minimálně umíte již správně účtovat.

Co navozuje složitost účetnictví:

- Jsou to počty a matematiku nemám rád/a. Jenže tady je účetní matematiky minimum a je jen k dobru – hlídá vás.
- Na začátku je mnoho abstraktních pojmů, na které si pak účetní ani nevzpomene, protože je nepotřebuje.
- Mnoho těžko pochopitelné abstraktní teorie na začátku.

Z účetnictví jde strach, protože si myslíte, že musíte hned vědět vše.

Pokud chcete začít jako účetní, neznamená to, že musíte hned od začátku podrobně znát vše o účetnictví. To neumí a nezná nikdo.

Alternativní příklad: skvělý betonář betonuje a nepotřebuje vědět přesně chemické procesy, které při tom nastávají, když beton tvrdne. Chemické vzorce tvrdnutí jsou odstrašující. Vystačí si s několika základními pravidly, která musí vždy správně dodržet, aby byl skvělým betonářem. A dobře musí umět i související nutné činnosti. A naopak k čemu by byly nějakému betonáři přesné chemické znalosti o betonu, když neumí skvěle betonovat? Proto je lepším betonářem ten, který skvěle betonuje, aniž by znal ty nejpodrobnější chemické informace a vzorce tvrdnutí.

V účetní profesi by to mohlo být obdobně:

Má účetnictví (za jedna), ale neumí účtovat.

Má účetnictví (za jedna), ale neumí udělat účetní závěrku.

Pro maminky na mateřské, které uvažují o možnosti žít se jako účetní, protože stále vidí nabídky zaměstnání v tomto oboru, se jedná o nejvhodnější zaměstnání, protože:

- Je univerzální, účetnictví je stejné od Aše až po Ostravu.
- V mnoha případech lze pracovat i z domu na dálku.
- Snadno se uplatní i v cizině – základní principy jsou stejné všude na světě.

Existuje mnoho kurzů, i rekvalifikačních, na účetnictví. I online.

Foto ze života:

Maminka s kočárkem chystající se na dráhu účetní se učí podle této knihy na lavičce v parku.:-)

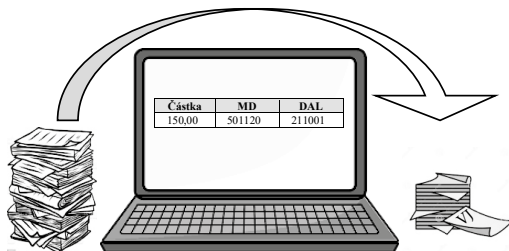
2.2 Vstup do účetní praxe

Pokud získáte místo účetní jako absolvent jakékoliv ekonomické školy, popř. rekvalifikačního kurzu, nikdo se vás nebude ptát na to, zdali umíte účtovat. Sedněte si a účtujte.

Takto může vypadat váš pracovní stůl, když nastoupíte do firmy jako účetní, kde už bývalá účetní není. Nebo to v současné digitální době může být tak, že máte doklady jen v elektronické podobě (viz kapitola Digitalizace účetnictví). Výsledek je obdobný.

Jedná se o pracovní pohyb zleva doprava. Vlevo jsou nezaúčtované doklady, proti sobě máte v této chvíli největšího přítele – počítač s dobrým účetním programem – a vpravo jsou již zaúčtované doklady.

Mezi těmi napravo je pár dokladů (názorně povytaženy), u kterých si nejste jisti, musíte pro jejich správné zaúčtování raději ještě něco zjistit či ověřit.

Užitečné rady:

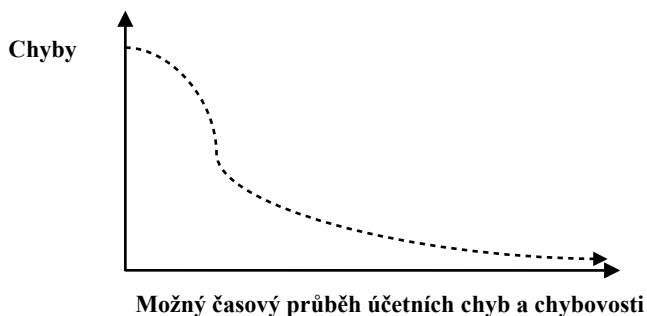
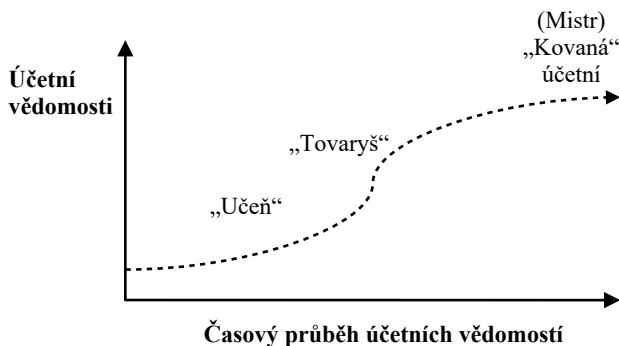
1. Musíte mít alespoň nejzákladnější vědomosti, jak a co účtovat.
2. Nevím – nebrečím, ale zjišťuji chybějící (zapomenuté) vědomosti např. od „přítele“ na telefonu.
3. Nebojte se účetního programu. Všechny současné účetní programy jsou již na velmi vysoké úrovni. A mají určitě zabudované nápovědy a pomoc na telefonu.
4. V úvodu rozlišujte celé účetnictví od samotného účtování.
5. Nebojte se ani účetní závěrky, která vás čeká a kterou jste ještě nikdy nedělali.

2.3 Jak a kdy se stanete „kovanou“ účetní

Kapitola je o reálných zkušenostech z mnohaleté praxe.

Postupně sbíráte další a další vědomosti, další a další zkušenosti. Tak jako je tomu i v jiných profesích.

Toto představuje možná ten nejhorší časový průběh chybovosti. Ale jsou začínající účetní, které od začátku účtují bez chyb. Proč? Když si nejsou jisté, tak problém řeší dotazem, ověřením. Ne tak, že případ hlavně nějak zaúčtují, aby to bylo hotovo a neukazovalo se na ně, že neumí.

Která účetní by se nechtěla stát „kovanou“ účetní? Z účetní praxe:

- Začínající účetní se nemá bát „kované“ účetní.
- Začínající účetní nováček porazil „kovanou“ účetní ve firmě tím, že provedl důslednou účetní inventuru a odhalil několik účtů, u kterých nebylo možné doložit zůstatek.
- Nemusíte být odborníkem na celé účetnictví.
- Nepomůže vám umět účetnictví, ale umět správně účtovat.

A kdy to bude? U každého jindy. Ale bude.

Těšit se můžete na to, že vás jednou šéf přivítá v tomto tričku:

A je jen na vás, zdali a kdy se stanete touto „kovanou“ účetní.

Taková účetní se většinou pak stane jakousi „Matkou firmy“, se kterou se ostatní mohou chodit poradit i v soukromých záležitostech.

Pouze v tomto, již zrušeném předpisu, je komplexně uvedeno vše o povinnostech účetních. Většina z toho má nadčasovou platnost.

Nařízení vlády č. 55/1952 Sb., Vládní nařízení o povinnostech, právech a odpovědnosti hlavních (vedoucích) účetních a o organizaci účetní služby.